

ПРОГРАМА ЗА РАНА ДЕТЕКЦИЈА НА РАК НА ДЕБЕЛОТО ЦРЕВО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО 2012 ГОДИНА (50-74) ГОДИНИ

ОБВРСКИ НА МАТИЧНИОТ ЛЕКАР

Матичниот лекар одлучува на кој пациент ќе понуди преглед со ФОб тест за рана детекција на рак на дебело црево. Приоритетни се лицата кои анамнестички даваат податок за присуство на ризик фактори (заболен од рак на дебело црево во семејството, проблеми со столицата, крв во столица кај пациентот, или други проблеми).

Матичниот лекар ги превзема следните активности

- дава упатство за спроведување на ФОб тестот,
- го објаснува начинот и динамиката на земање измет (три последователни столици), во рок од 7 дена,
- дава 3 флакони (тест –туби),
- го упатува каде да го достави материјалот во Центарот за јавно здравје – приемно одделение каде се прави анализа на материјалот **задолжително** во рок од една седмица од првото земање измет,
- го информира пациентот за неговата обврска да го извести матичниот лекар за резултатот од тестирањето.
- При позитивен наод, матичниот лекар го упатува пациентот на дополнителни испитувања.
- Пациентот не се тестира ако прима антикоагулантна терапија, ако има крварење и ако последните 7 дена имал интервенција во усната шуплина или ректумот!

ПОСТАПКА НА СОБИРАЊЕ НА ПРИМЕРОКОТ

Чувајте ја ТЕСТ ТУБАТА подалеку од дофатот на децата

Избегнувајте контакт со примерокот и уредот за пренесување

1. Вршењето треба да се врши во чист и сув сад.
2. Не кршете го црвениот врв од ТЕСТ ТУБАТА
3. Одвртете го црвеното капаче од ТЕСТ ТУБАТА со прачката за нанесување прицврстена за капачето кое ја држи тест тубата исправена, овозможувајќи да не се истури транспортниот медиум.
4. Апликаторот-стапчето се забодува на 3-4 различни места во изметот.
5. Отстранете го вишокот фекалии од апликаторот со книжна марамица (салвета и слично). Количината на примерокот, фецесот кој останува на површината на стапчето е доволен за испитување.
6. Повторно внесете го апликаторот-стапчето за нанесување во ТЕСТ ТУБАТА и цврсто затворете го капачето. Силно протресете ја ТЕСТ ТУБАТА за да се измеша примерокот со уредот за пренесување.
7. На овој начин се постапува со сите три тест туби, земајќи примерок од три последователни столици, во период од една недела.
8. Трите примероци потребно е да се испитаат во рок од една недела.

Примероците ги носите во Центарот за јавно здравје или неговата подрачна единица во вашиот град. Резултатот го добивате веднаш и за истиот го известувате и вашиот матичен лекар. За позитивен резултат, доколку е неопходно, матичниот лекар ќе ве упати на дополнителни испитувања.

Министерство за здравство на Р. Македонија
Институт за јавно здравје на Р. Македонија –координатор
Центри за јавно здравје

Програма за скрининг на колоректален карцином

Пол	М	Ж	ЕМБГ	_____
возраст	_____	_____	Општина	_____
националност	_____	_____	Адреса	_____
тежина	_____	_____	Контакт телефон	_____
висина	_____	_____	Матичен лекар	_____
			Број на телефон на матичен лекар	_____

ПРАШАЛНИК

- Во последните 30 дена колку порции свежа зелена салата или зеленчук неделно имате изедено?
а) немам
б) помалку од 1 неделно
в) 1-2 неделно
г) 3-4 неделно
д) 5-6 неделно
ѓ) 7-10 неделно
е) 10 и повеќе порции неделно
- Колку алкохолни пијалоци (ракија, вино, пиво) пиете во текот на денот?
а) ниту еден   б) 1 до 2   в) 2 до 4   г) >4
- Дали сте пушач?   а) ДА   б) НЕ   в) Бивши пушач
Ако да, колку цигари?   _____   Број
Колку долго?   _____   години
- Во последните 12 месеци, колку часови неделно имате работено некоја заморна физичка работа? (копање, трчање, долго и брзо пешачење)
а) помалку од 1 час неделно
б) 1-2 часа неделно
в) од 2 до 3 часа неделно
г) од 3 до 4 часа неделно
д) повеќе од 4 часа неделно
- Дали во последните 10 дена сте земале лекови како: ASPIRIN, BUFFERIN или EXCEDERIN најмалку 3 пати во неделата?
а) ДА   б) НЕ
- Дали во последните 30 дена сте земале : IBUPROFEN (ADVIL), NAPROXEN (NAPROSIN),

најмалку 3 пати во неделата?

а) ДА б) НЕ

7. За жени: дали вашиот менструален циклус е завршен?

а) ДА б) НЕ

Ако одговорот е ДА

8. Дали по завршување на менструалниот циклус примавте хормонски таблети?

а) ДА б) НЕ

9. Дали некој во семејството боледува од воспалителни болести на цревото (Улцерозен колит, Кронава болест)?

Ако да, кој?

10. Дали во последните 10 години сте имале сликање на дебелото црево?

а) ДА б) НЕ в) НЕ ЗНАМ

11. Дали на некој во семејството е дијагностициран полип или тумор (рак) на дебелото црево?

12. Ако да, кому

На која
возраст

13. Дали порано ви било дијагностицирано друго малигно заболување?

а) ДА б) НЕ

14. Ако да, на која возраст?

На кој орган?

Докажано е дека сите карциноми на дебелото црево не се откриваат со тестирање на скриеното крварење во изметот. Личноста со својот потпис на прашалникот потврдува дека е информирана за тоа.

Место и датум

Име и презиме

15. Добиени резултати од прегледот

а) позитивен б) негативен

16. Дали е упатен од матичен лекар за колоноскопија?

а) ДА б) НЕ

17. Дали е дијагностициран полип?

а) ДА

б) НЕ

в) нема повратна
информација

18. Дали е дијагностициран тумор (рак) на дебелото црево?

а) ДА

б) НЕ

в) нема повратна
информација

**PËR ZBULIMIN E HERSHËM TË KANCERIT TË ZORRËS TË TRASHË NË
REPUBLIKËN E MAQEDONISË NË VITIN 2012 (50-74VJET)**

DETYRIMET E MJEKUT AMË

Mjeku amë vendos se cili pacient do i nënshtrohet testit FOB për detektimin e hershëm të kancerit të zorrës së trashë. Përparësi kanë personat të cilët shikuar sipas anamnezës japin shenja të pranisë së faktorëve të rrezikut (person të sëmurë nga kanceri i zorrës së trashë në mesin e familjarëve të tyre, probleme me jashtëqitjen, ose probleme të tjera).

Mjeku amë i ndërmerr këto veprime:

- Jep udhëzimin për realizimin e testit FOB;
- Sqaron mënyrën dhe dinamikën e marrjes së mostrave nga fekalet (tre jashtëqitje të njëpasnjëshme) në një afat kohor prej 7 ditëve:
- Jep 3 epruveta – flakone;
- Udhëzon në Qendrën e Shëndetit Publik- në njësinë e pranimit ku, **detyrimisht** brenda një jave nga marrja e mostrave bëhen analizat;
- Informon pacientin për detyrimin e tij për të lajmëruar mjekun amë për rezultatet e testimit;
- Në rast të rezultateve pozitive mjeku amë e udhëzon pacientin për analiza të mëtejme;
- Pacientët nuk i nënshtrohen testimit nëse në ndërkohë trajtohen me terapi antikoagulante, nëse kanë gjakderdhje ose nëse gjatë 7 ditëve të fundit kanë pasur ndonjë ndërhyrje në zgavrën e gojës ose rektum!

METODA E MARRJES SË MOSTRËS

EPRUVETËN për mostrën ruajeni larg nga fëmijët

Evitoni kontaktin me mostrën e marrë dhe me pajisjet për transportimin e saj

1. Mostrën nga fekalet vendoseni në një enë të pastër dhe të thatë.
2. Mos e thyeni majën e kuqe të EPRUVETËS
3. Hiqeni kapakun e kuq të EPRUVETËS bashkë me shkophthin për aplikim që është i ngjitur me kapakun që e mban epruvetën drejtë duke mundësuar kështu që të mos derdhet mediumi për transportim
4. Aplikatori- shkophthi futet në tre-katër vende në fekalet
5. Largojeni pjesën e tepërt të fekalet nga aplikatori me ndihmën e një faculete. Sasia e mostrës që mbetet në sipërfaqen e shkophthit është sasi e mjaftueshme për analizë
6. Rifuteni aplikatorin në EPRUVETË dhe mbylleni mirë kapakun. Shkunderi mirë EPRUVETËN me qëllim që mostra të përzihet mirë me mediumin për transportim
7. Në këtë mënyrë veprohet me të tre epruvetat, duke marrë mostra nga tre jashtëqitje të njëpasnjëshme, në periudhë kohore prej shtatë ditësh.
8. Mostra e trajtuar në këtë mënyrë duhet analizuar brenda një jave

Mostrat dërgohen në Qendrën e shëndetit publik ose në njësinë rajonale në qytetin tuaj. Rezultatit e fituar ia dërgoni mjekut tuaj amë. Në rast të rezultatit pozitiv, mjeku amë do ju udhëzojë për analiza të mëtejme.